

„Hogy ragyogni kezdjenek a szemek”

Tizenöt esztendeje indult útjára a Pastorale-sorozat

A zuglói Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskolába és Alapfokú Művészetoktatási Intézménybe évről évre rengetegen jelentkeznek, még a várólistán is száznál több név van. Az igazgatókarmester Záborszky Kálmán számára azonban nemcsak az a fontos, hogy muzikusokat neveljen, ugyanilyen lényegesnek tartja a közönség utánpótlását is. Ezért kezdett bele 15 évvel ezelőtt a Pastorale-sorozatba, amelynek a másfél évtizede alatt több mint ötvenezer hallgatója volt. Már az induláskor megnyerte szerkesztőnek és műsorvezetőnek Solymosi Tari Emőkéét. A zenetörténész, akit idén Szabolcsi Bence-díjjal tüntettek ki, örömmel vállalta a feladatot, és most szívesen mesél a legújabb, Zugló minden gyermekének élményt kínáló, különleges előadásokról is.

I *Hogyan, kinek az ötlete alapján indult útjára a Pastorale?*

– Tizenöt évvel ezelőtt, nem sokkal a Zuglói Zeneház 330 személyes, kiváló akusztikájú, temérdek lehetőséget kínáló nagytermének felavatása után Záborszky Kálmán úgy gondolta, szükség lenne egy olyan sorozatra, amely megszeretteti a gyerekekkel a muzikát, és felkészíti őket arra, hogy majd a „felnőtt koncertek” látogatói legyenek. Olyan programokat képzelt el, amelyek komplex élményt adnak, tehát az élő zene mellett filmet, táncot, színészi produkciót és sok egyebet is tartalmaznak, no és persze jelentős szerepet kap bennük az ismeretterjesztés. Kezdetben Zelinka Tamással, kedves kollégámmal – aki egyébként máig a nagyzenekari koncertek műsorismertetője –, felváltva álltunk ki a pódiumra. A második évtől egy kézbe kerültek a rendezvények, s azóta én vagyok a műsorvezető, aki az ötletek jelentős részét is szállítom. Természetesen mindent megbeszélünk Záborszky Kálmánnal, közösen szerkesztjük a programokat. Ő mindig nyitott az elképzeléseimre, és még akkor is bizalmat szavaz nekik, ha első hallásra merésznek vagy nehezen megvalósíthatónak tűnnek. Egy-egy sorozat négy programjának összeállításakor sokszínűsre, műfaji változatosságra törekszünk. Minden koncertet háromszor mutatunk be, így évente összesen tizenkét hangversenyt tartunk. Áprilisban megtartottuk a 175. koncertet is. Az első esztendőben, mivel akkor több koncert is a természettel foglalkozott, a sorozatnak a Pastorale címet adtam. Úgy gondoltam, minden évben más lesz az összefoglaló cím, a programoknak megfelelően, ám az évad végére a Pastorale igazi márkanévvé vált, minőséget jelentett, így sokan javasolták, hogy tartsuk meg.

I *Nemcsak a gyerekeket, a szülőket is várják ezekre a rendezvényekre...*

– Az első perctől az volt a cél, hogy a programok a kicsik mellett a családjuknak is nívós szórakozást nyújtsanak. A sorozatban akadt aztán bábszínházi produkció, hangszerész mesterek munkájának egészen újszerű bemutatása, tánc, filmvetítés. Természetesen ezek mindig a kiválasztott tematika köré épülnek, egymás hatását erősítve. A színes, változatos műsor reményeink szerint

kialakítja a gyerekekben az igényt az értékes művészeti produkciók iránt, de a velük érkező felnőttek is élményt kapnak. A szülők mellett zenetanárok is jönnek kísérőként, ezért olyan szöveget kell írnom, ami számukra is új információkat tartalmaz. A koncertek magas színvonala miatt olyan szülő- vagy nagyszülőpárok is lelkesen járnak a sorozatra, akiknek a gyerekei időközben felnőttek.

I *Nem is csoda, hiszen olyan érdekes tematikus műsorokkal találkoztunk, mint például: Várak és kolostorok – zenés kalandozás a középkorban; Vízi állatok zenében, versben és filmben; Velencei karnevál. Voltak hangszerbemutató koncertek, operaelőadások, s az érdeklődők megtudhatták, hogyan születik a filmzene, vagy mi az a rondóforma...*

– Még ennyi év után is rengeteg új ötletem van. Boldog vagyok, hogy megvalósult az az álmunk, hogy a sorozat májusi záró koncertjeit az Állatkertben tartsuk (ez 1999 óta van így), s hogy már közel egy évtizede minden évben igazi operaházra tudjuk várásolni a Zeneházat. Már hetedik esztendeje dolgozunk a nemzetközi hírű, kitűnő román operanékesssel és rendezővel: Ionel Panteával. Az operákat rövidített formában, de díszlettel, jelmezzel, színpadi mozgással adjuk elő. Ilyenkor én vagyok a mesélő, és persze magam írom az összekötő szöveget is, ami sokkal inkább szépirodalmi feladat, mint zenetörténész. A publikumnak nem szükséges előre felkészülnie vagy feliratokat silabizálnia, hiszen a mesélő folyamatosan vezeti őket a történetben. Mindenki mindent ért, így aztán még nagyobb figyelem terelődhet a zenei és színészi produkcióra, a rendezés finomságaira. A szerkesztésnél lényeges szempont, hogy meddig terjed az általános iskolás korosztályú gyerekek koncentráció képessége. Ki kell dekálni, miből mennyi lehet, mi az ideális sorrend, hogyan lehet fenntartani a legkisebbek figyelmét. Néha nem csekély kutatómunka szükséges ahhoz, hogy a kisebbek számára is érdekes dolgokat tudjak mesélni a darabokról. A kivetített vizuális anyagot is sok munkaóra összeszedni, megszerkeszteni, de megéri, mert így könnyebb megteremteni a zenéhez szükséges miliót. A kicsiknek nem vagyok hajlandó gügyögni, és nem

Fülei Balázs, Záborszky Kálmán, Stuller Gyula, Sólymosi Tari Emőke, Várdai István

osztogatok csokoládét. Szerintem a fiataloknak rendezett koncertekre is jellemző kell legyen egyfajta emelkedettség, ünnepélyesség. Nagyon jólesett, hogy a gyerekek már az első évadban észrevették és értékelték, hogy felnőttként kezelem őket, miközben persze a korosztályuknak megfelelően beszélek. Műsorvezetőként sohasem megyek le a színpadról, én is meghallgatom a produkciókat. A közönség azt kell, hogy érezze, hogy én egyfajta összekötő vagyok közöttük és az előadók között.

■ *Hogyan lehet úgy darabokat válogatni, hogy ne csak a gyerekek, hanem a szülőknek, a zenetanárnak is élményt jelentsen?*

– A ciklikus művekből gyakran csak tételeket játszunk, de természetesen sohasem követünk el zenei csonkítást. A zeneházi előadások (szünettel együtt) körülbelül százhusz percesek. Az a jó, ha úgy tudjuk megkoronázni a koncertet, hogy a közönség úgy érezze, még szívesen hallgatta volna tovább is. Ezeket a produkciókat egyébként a művészek is nagyon élvezik. Tavaly például olyan neves előadók, mint Várdai István, vagy a Svájcban élő Stuller Gyula meghatottan nyilatkoztak arról, milyen szívmengető volt számukra a sorozatban részt venni, és mennyire érezték a közönség nyitottságát. Fontos, hogy az előadóművészek személyiségét is közelebb vigyem a közönséghez, ezért gyakran készítek velük rövid beszélgetéseket. Ezt különösen kedveli a publikum, hiszen ilyesmire az esti, felnőtteknek rendezett hangversenyeken ritkán nyílik alkalom. Nagyon örülök, hogy megnyertük együttműködő partnernek a szintén a Columbus utcában működő Magyar Táncművészeti Főiskolát. Úgy vélem, ez a jövő. Komplexitásra van szükség, a különböző művészeti ágak egymást kiegészítő jelenlé-

tére. Brieber János mester látványos koreográfiáinak és lelkiismeretes betanító munkájának köszönhetően gyakran színesíti az előadásokat néptánc. Idén egy régi vágyam is valóra vált: klasszikus balett produkciók is színre kerültek: a Főiskola ifjú balettosai A diótörőből és A rosszul őrzött lányból adtak elő részleteket egy olyan különleges programban, amelyben kiemelkedő tehetségű, versenyyőztes énekesek, hangszeresek, illetve táncosok voltak a szólisták. Nagyon fontosnak tartom, hogy mióta a zuglói Filharmónia szervezi a sorozatot, azóta a Szent István Király Szimfonikus Zenekar a koncertek egyik főszereplője. A sorozat hőskorában még a szakközépiskolás együttes muzsikált, s bár az is mindig kitett magáért, természetesen jelentős minőségi ugrást jelent, hogy most a nagy múltú, ma már profinak számító együttes játszik, amely mellel a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet is viseli. Sok kisgyerek valószínűleg itt lát és hall életében először szimfonikus zenekart, és lenyűgözi az a nagyszerű hangzás, amit ez a kiváló, és egyre fejlődő együttes tud nyújtani. A vezető karmester, Záborszky Kálmán mellett két fiatal dirigens, Ménesi Gergely és Horváth Gábor vezényli rendszeresen a zenekart. Ők szintén nagyon elkötelezettek, és szívvel-lélekkel dolgoznak a koncertek sikeréért.

■ *Akad azonban ebben a szezonban a Pastorale mellett újdonság is, hiszen Zugló összes iskolását, tízezernél több gyereket láttak vendégül a Liszt Ferenc és kora, illetve a Kossuth Lajos azt üzenete című programjaikon. Hogy jutott eszükbe ilyen hatalmas vállalkozásba kezdeni?*

– Záborszky Kálmán megtudta egy statisztikából, hogy a magyar gyerekeknek csak egy százaléka jár koncertre, művészeti ese-

ményre. Saját felméréséből az derült ki, hogy itt Zuglóban sem sokkal jobb a helyzet: a gyerekek négy százaléka jut el művészeti eseményekre, a többiek nem viszik el a szüleik. Hogyan lesz így a jövőben közönség...? A Pastorale-ra azok a szülők hozzák el a gyermekeiket, akik maguk is szeretik a zenét, és fontosnak tartják, hogy a következő generáció is megkapja ezeket az élményeket. De mi van azokkal, akiknek a családja – pénz, idő, érdeklődés hiányában – távol marad? Kálmán azt akarta elérni, hogy iskolaidőben, kötelező jelleggel a teljes zuglói diákságot hozzák el a Zuglói Zeneház előadására, és kapjanak egy életre szóló élményt. Harmincöt koncertet tartottunk, összesen több mint tízezer diáknak. A felső tagozatos általános iskolásoknak és a gimnazistáknak Liszt Ferenc és kora címmel olyan programot szerkesztettünk, amely Liszt életét a magyar történelembe ágyazva mutatja be. A zene mellett több élő táncprodukció is színre került, és három rövid filmet is levetítettünk. Ezekből az egyik, amelyet én magam rendeztem, azt mutatja be, hogy mit is jelent a hangszeres virtuozitás. A zongora- és zenekari darabokból, a táncokból, filmekből, no és az én összekötő szövegeimből pontosan ötven perces, szép ívű programot állítottunk össze. Ebből a koncertből összesen tizenhetet tartottunk, arra törekedve, hogy a közönség mind a tizenhetet egyszeri, megismételhetetlen alkalomnak érezze.

■ *Csodálom, hogy erre rá tudták venni az iskolák igazgatóit...*

– Nem volt könnyű, mert amikor meghallották, hogy emiatt tanórák maradnak el, ellemezték a tervet. Végül ugyanazok az igazgatók, akik tiltakoztak, a legnagyobb elismeréssel beszéltek a programról. A kamasz fiatalok némelyike unott arccal, látható tá-

Solymosi Tari Emőke, Ionel Pantea, Sáfár Orsolya, Megyesi Zoltán
a Szöktetés a szerjából 2012. áprilisi előadása után

volságtartással ült be a nézőterre. Biztos voltam benne, hogy a művészetek segítségével el tudjuk varázsolni őket. Ahogy peregni kezdett az előadás, (melyet a Kárpáthy Zoltán című film árvíz-jelenetével nyitotunk, hiszen az 1838-as pesti árvíz híre ébresztette rá Liszt Ferencet a magyarságra), nemcsak a kamaszok, hanem a tanáraik arca is átrendeződött. Ez a csoda minden koncerten megtörtént. A fiatalokat, akik azt hitték magukról, hogy ők nem szeretik a komoly zenét, magukkal ragadták a nagyszerű produciók, és azt gondolom, az a szeretet és odaadás is, amellyel mi fordultunk feléjük.

■ A kicsiknek is ez volt a programja?

– A nagycsoportos óvodásoknak és alsó tagozatos iskolásoknak Kossuth Lajos azt üzenté címmel készítettünk műsort, amely az 1848/49-es forradalom és szabadságharc hangulatát jelenítette meg. Záborszky Kálmán előtte óvónőkkel is konzultált, akik felhívták a figyelmét arra, hogy az ilyen kicsi gyerekeknek mindenképpen aktívan kell részt venniük az előadásban: énekelni, mondókát mondani, tapsolni, dobogni, vonulni... Kitűnő népzenező kollégám, Szerényi Béla volt a játékmester, aki jól megmozgatta a gyerekeket. A játék mellett természetesen ebben a producióban is volt

szimfonikus zenekari muzsika, tánc, filmvetítés, és részemről némi ismeretterjesztés. Szinte minden szóba kerülő témáról vetítettünk korabeli képeket is. A kicsik nyitott szívvel jöttek, sokan még pártát, illetve csákót is készítettek, és az ünneplő ruhájukhoz azt is felvették. Ez az előadás 40-45 perces volt, tizennyolcszor ismételtük meg (dél-éltőnként három koncertet tartottunk), és ezeket összesen 5200 gyerek látta. Ahogy valamennyi Liszt-program esetében, úgy a Kossuth-programok végén is mindig zúgó vastaps volt. Bízunk benne, hogy maradandó élményt tudtunk nyújtani, s felkeltettük a gyerekekben az igényt a minőségi produciók iránt. Az lenne jó, ha folytathatnánk ezt a közönségnevelő akciót. Ez nagyrészt azon múlik, hogy a kerületi önkormányzat továbbra is támogatja-e a projektet, amellyel szerintünk átforgalmazható lenne egy egész kerület szellemi élete, hangulata, és egyúttal az egész országnak is példát lehetne mutatni. A tanárok azt mondták, hogy bármikor szívesen megnéznének a diákjaikkal hasonló produciókat. Az ilyen előadásokban egyébként nem lehet hibázni, mindennek tökéletesnek kell lennie, mert egy apró nüanszon nemcsak az adott program hatása múlhat, hanem az is, hogy a jövőben vágyik-e majd a gyerek hasonló kulturális élvezetekre. Az a lényeg, hogy az

előadás kezdete után nem sokkal már ragyogni kezdenek a szemek... Ez most mind a harmincöttször így történt.

■ Az iskolák nyitottak a további együttműködésre?

– Úgy tűnik igen. Magunk mellé állítottuk őket, mert igazi színházi élményt kaptak, megtörtént a varázslat. A közönségnek mindig éreznie kell, hogy az, aki a színpadon van – a művész, a műsorvezető –, a legtöbbet akarja adni magából. Még azért is sok dicséretet kaptunk, hogy a színpadmesterek is sötét öltönyben, nyakkendőben végezték a dolgukat, és mindenki másodpercre pontosan tudta, mi a dolga. Nálunk soha sincs üres járat, és ez a gyerek-közönség figyelmének fenntartása szempontjából különösen fontos. Magunk sem gondoltuk, hogy ez a projekt ennyire sikeres lesz. Ahhoz, hogy így tudjuk megszerkeszteni, és ilyen színvonalon tudjuk az előadásokat lebonyolítani, kellett a Pastorale-sorozat tizenöt éves tapasztalata. Záborszky Kálmán elkötelezett, karizmatikus vezető, aki képes megszervezni egy igazi, összetartó csapatot. Ilyen produciókat létrehozni ugyanis csak csapatmunkában lehet. Bízunk benne, hogy lesz folytatás, s ennek köszönhetően a jövőben közönség is!

R. Zs.